

**DAS NEUE TESTAMENT
UND FRÜHCHRISTLICHE SCHRIFTEN**

(Übersetzt und kommentiert von KLAUS BERGER *und* CHRISTIANE NORD. 1999. 4. vyd. Frankfurt am Main und Leipzig: Insel Verlag, 2000. 1373 s. ISBN 3-458-16970-9)

Tato kniha představuje nepochybně určitou novinku mezi publikacemi svého druhu. Jak je poznat už z názvu, obsahuje spisy raného křesťanství, a to jak novozákonní, tj. kanonické, tak i mimobiblické. Tato druhá skupina zahrnuje jak tzv. apoštolské Otce, tak i novozákonní apokryfy všech žánrů, a k tomu ještě některé další spisy. Nechybí zde nejen nedávno objevené apokryfy (jako je např. tzv. tajné Markovo evangelium), ale také velиконоční homilie Melitona ze Sard (uverejněná poprvé teprve r. 1960 a i dnes dost obtížně dostupná) nebo marcionské prology k Pavlovým listům. Každý spis je představen většinou krátkým úvodem (delší úvod zabývající se také teologií je např. u listu Kolosanům – s. 222–228) a někdy opatřen i poznámkami, které se převážně týkají překladu, ale jsou někdy i věcné. Jako kritérium pro zařazení byla zvolena časová hranice napsání před koncem 2. století. Např. arabská agrafa, tj. Ježíšovy výroky, které nejsou v kanonických evangeliích, zde vycházejí v německém překladu poprvé. U této skupiny ovšem časová hranice konec 2. století nemohla být dodržena. Výrazným rysem této knihy je to, že všechny spisy jsou řazeny za sebou podle předpokládané doby vzniku. To se může samozřejmě aspoň na první pohled jevit jako znevážení kanonických spisů. Ačkoliv o všech spisech obsažených v knize se tvrdí (s. 11), že by mohly být přijaty do kánonu, „kdyby to církve ve své době byla chtěla“ (což je z teologického

hlediska asi těžko přijatelné), je přesto v úvodu vyzdvížena nenahraditelná hodnota kánonu (s. 13–15). V závěru (s. 1373) je pak uveden přehled knih Nového zákona v obvyklém pořadí s příslušnou stranou, což může umožnit jejich rychlé vyhledání. Každopádně tato publikace poskytuje přehled o nabídce, z níž církve musela při tvorbě kánonu Nového zákona vybírat.

Kdo už byl seznámen s názory K. Bergera na datování např. některých novozákonních spisů, není úplně překvapen datací, a tím i pořadím spisů v této publikaci. Zde ovšem můžeme vidět jeho názory v plné míře. Některé reprezentují výrazně názorovou menšinu, některé dokonce jen malou skupinu badatelů. Týká se to jak spisů novozákonních, tak i mimobiblických.

Jako nejstarší spis je uveden 2. list Janův s datací asi do r. 50, po něm následuje 3. list Janův, u něhož se počítá s přibližně stejnou dobou vzniku. Teprve na třetím místě je zařazen 1. list Soluňanům, s jehož napsáním se počítá také kolem r. 50, jak to odpovídá většinovému názoru biblistů (někteří se dnes ovšem snaží tento nejstarší Pavlův list klást do začátku čtyřicátých let prvního století). Z dalších listů je pozoruhodné např. datování vzniku listu Jakubova (55 po Kr.), 1. listu Janova (také 55 po Kr.), 1. listu Petrova (50–55 po Kr.) a listu Židům (56 po Kr.). Z evangelií je hodnoceno jako nejstarší Janovo (68/69 po Kr.). U synoptiků jsou patrnější rozdíly oproti dnes běžnému datování u Matouše (71 po Kr.) a Lukáše (65–71 po Kr.), zatímco Marek je kladen před r. 70 po Kr. Do stejné doby jako Lukášovo evangelium je kladen vznik také Skutků apoštolů. Zajímavé je rovněž datování listů Kolosanům a Efezanům (oba 60 po Kr.) a pastorálních epištol (75, popř. 80 po Kr.). Janovo Zje-

vení je kladeno do stejné doby jako Janovo evangelium, tj. 68/69 po Kr. Jako samostatný dokument je uveden také hypotetický pramen logií (označovaný Q), který většina biblistů předpokládá jako jeden z pramenů Matoušova a Lukášova evangelia. Je datován do let 60/65 po Kr., což není příliš vzdálené od dnes většinového názoru.

Rovněž u některých spisů mimobiblických se objevuje datování, které neodpovídá většinovému názoru. Tak list Korinťanům Klementa Římského je datován do r. 75. Pozoruhodně do stejné doby je kladen vznik i tzv. 2. listu Klementova, který podle dnes zcela obecně přijímaného názoru napsal někdo úplně jiný, s odůvodněním, že nezná Pavla ani písemná evangelia (s. 723). Didaché je kladeno do let 60/65 po Kr., list Barnabášův do r. 60 po Kr. Se vznikem Tomášova evangelia, které bylo po 2. světové válce objeveno v koptské verzi, se počítá („nejpozději“) mezi léty 70–80 po Kr. (s. 644). Do r. 75 po Kr. je kladen vznik Evangelia podle Petra. Posledním zařazeným dokumentem (datovaným před r. 200 po Kr.) je svatební píseň z *Acta Thomae*.

Na vydání publikace se podílel novozákonní biblista (K. Berger) a specialista zabývající se teorií překladu (Chr. Nordová). Proto nepřekvapuje, že je v úvodních kapitolách věnováno poměrně hodně místa vysvětlení a zdůvodnění způsobu překladu (s. 17–32). Překladatelé se hlásí k „funkčně orientovanému“ neboli „funkcionálnímu“ překládání (21). Znamená to, že způsob překladu se řídí podle toho, jakou funkci má splnit výsledný text u jeho příjemců. Podle toho pak, má-li být zachována funkce textu, je třeba „často velmi silně změnit jeho formu“ (21). V závěrečném oddílu úvodu je předloženo deset tezí s deseti tezemi

protikladnými k metodě překladu. Některé z nich ovšem mají význam více méně okrajový. Tak např. druhou tezi (28n.) „Překlad je věrný Božímu slovu, když napodobuje řecký slovosled“ by dnes asi obhajovala jen velmi malá část překladatelů a dá se jistě snadno vyvrátit. Jiné teze jsou však mnohem poučnější. Tak např. proti 4. tezi (s. 30) „Překlad je věrný, když se zdržuje jakéhokoli výkladu“ je postavena realistická protikladná teze: „Neexistují obsahově neutrální překlady.“

Vydání této publikace je nepochybně významné i pro neněmecké čtenáře a uživatele, protože s takovým rozsahem raně-křesťanské literatury v jednom svazku se lze stěží jinde setkat. Normálně je třeba zde vydané spisy hledat v několika knihách. A ty nejsou vždy snadno k dispozici. Význam tohoto přehledu křesťanské literatury z prvních dvou století není podstatně snížen ani už zmíněným poměrně hojným víceméně sporným časovým zařazením jednotlivých spisů, a to jak kanonických, tak i nekanonických. Toto sporné časové zařazení může ovšem být příležitostí k novému zhodnocení důvodů, které jsou uváděny pro dobu vzniku většinou badatelů. Některé důvody, které jsou v této publikaci uváděny pro datování určitého spisu, jsou opravdu málo přesvědčivé. Je to např. zdůvodnění datace u Evangelia podle Petra (s. 675): „Kvůli příbuznosti se zprávami v Mt 28 nemohlo Petrovo ev. vzniknout dluho po něm. Proto: nejpozději 75 po Kr.“ Je ovšem třeba také přiznat, že některé datace jsou předloženy jako pravděpodobné hypotézy (srov. např. úvody k synoptickým evangeliím).

Rovněž poučný i pro neněmecké čtenáře může být překlad jednotlivých spisů. S teoretickou zásadou funkčnosti překladu lze aspoň v hrubých rysech jistě

souhlasit. Konkrétní uplatnění této zásady při překladu raněkřesťanských spisů se nemusí ovšem jevit vždycky jako nejvhodnější. Otázkou totiž zůstává, koho má překlad oslovit. Mají-li to být čtenáři, kteří nejsou schopni se vžít do atmosféry myšlení před téměř dvěma tisíci lety, jsou pak na mnoha místech ochuzeni o správnou představu o znění originálu ti, kteří mají zájem vědět, jak přesně originál vypadá. Názorným příkladem může být překlad oslovení ve Flp 3,1 „milí bratři a sestry“ jako „ekvivalent“ ἀδελφοί μου. Ani interpretativní a volnější překlad není schopen se obejít úplně bez doplňujících poznámek.

Publikaci Klause Bergera a Christiane Nordové je třeba pokládat za užitečnou a potřebnou (zájem o ni potvrzuje několik vydání krátce za sebou), i když k ní nelze přistupovat nekriticky, a to jak v otázce datování publikovaných spisů, tak v otázce způsobu jejich překladu.

Ladislav Tichý

**KS. HENRYK SEWERYNIAK:
TAJEMNICA JEZUSA**

(Warszawa: Biblioteka „Więzi“, 2001. 382 s.)

Kniha H. Seweryniaka je v polské teologické literatuře doposud jedinou monografií, jež se zabývá tématem pro fundamentální teologii tak důležitým. Autor se zaměřil na nesmírně důležitou otázku z fundamentální kristologie. Jejím obsahem je pře o Ježíše Krista, vedená po dva tisíce let, jakož i pokus o její řešení – vysvětlení. Tento spor začal v srdci samotného židovství, čehož projevem bylo zavržení Ježíše a jeho smrt na kříži. Kristologické koncily prvních sedmi sta-

letí byly pokračováním tohoto sporu. Znova se rozhořel, avšak již v jiných filozofických souvislostech, v době osvícenství. Mělo to místo v rámci liberální protestantské teologie. Zahájil jej H. S. Reimarus a pokračovali v něm, kromě jiného, K. F. Bahrdt, H. E. G. Paulus, D. F. Strauss, F. C. Baur, B. Bauer, A. Harnack, a ve 20. století zvláště R. Bultmann, jakož i E. P. Sanders, J. D. Crossan a G. Theissen. Celý tento proud diskusí a sporů o Ježíše Krista již dříve popsal a přiblížil A. Schweitzer ve své práci, jež se původně jmenovala *Von Reimarus zu Wrede* (1906), a od r. 1913 pak *Geschichte der Leben-Jesu-Forschung*. Svou *Geschichte...* zakončuje Schweitzer prohlášením, že Ježíš, podobně jako kdysi k apoštolům, také dnes přichází k nám jako někdo Neznámý a prahne, abychom tak jako on milovali jiné (sv. 2, München-Hamburg 1996, s. 630).

Ve sporu o Ježíše Krista se od druhé poloviny 19. století začíná hovořit o Ježíši dějin a Kristu víry.¹ Toto rozlišení mělo poukázat na to, že vědomí historického Ježíše bylo jiné než povědomí společenství prvotní církve o něm, což bylo vyjádřeno pojmenováním *Kristus víry*. Mělo to znamenat, že Ježíš z Nazareta – *Ježíš dějin* – nebyl (podle přirozenosti) Boží Syn a takovéto vědomí ve svém pozemském životě neměl. Boha – *Krista víry* – z něj učinilo teprve společenství církve. To by znamenalo, že základ křesťanství netvoří Ježíš Kristus, nýbrž mýtus o Kristu vytvořený lidským společenstvím.

Otázkou Ježíšova tajemství – osobního božského synovského Ježíšova vztahu k Bohu, jehož nazýval svým Otcem –

¹ Tuto formulaci použil poprvé D. F. STRAUSS v *Der Christus des Glaubens und der Jesus der Geschichte: Eine Kritik des Schleiermacherschen Jesu*, Berlin 1865. Po téměř třiceti letech použil identickou formulaci M. KÄHLER, *Der sogenannte historische Jesus und der geschichtliche, biblische Christus*, Leipzig 1892.

se ve své práci rozhodl zabývat Henryk Seweryniak. Kniha není Ježíšovou biografií. Je však pokusem o rekonstrukci mnoha prvků Ježíšových dějin, především pak stop Tajemství, jež se nejen projevilo v historii, ale v ní začalo vytvářet nový rozměr. Ze správných (ideologických) důvodů se autor vzdává formulace devatenáctého století *Ježíš dějin* ve prospěch vyjádření *Ježíšovy dějiny*. Autor si je vědom, že *Ježíšovy dějiny* mají taktéž svá omezení a že při jejich vysvětlování je třeba zohlednit mnohé podmíněnosti. Neboť dějiny jsou procesem utváření se identity osob a společností. Taktéž v případě *Ježíšových dějin* nelze vysvětlit vše odvoláváním se pouze na začátek. Neboť Ježíšovy dějiny nejsou celým obsahem víry církve. „Tato víra se totiž,“ jak píše autor, „vztahuje k Božímu zjevení předávanému v Prvním zákoně, ke zmrtvýchvstání a k Tradici, tedy k tomu všemu, co Duch svatý říká církvi v jejím životě, svátostech, učení a působení“ (s. 12).

Autor přijímá Ježíšovo tajemství a hledá odpovědi na otázky: Jak vypadají dějiny bádání nad Ježíšovými dějinami? Jaký je stav původních svědectví a historických zápisů o Ježíši Kristu? Jaká kritéria máme k dispozici v pronikání k nejpůvodnějším tradicím o Ježíšových slovech a činech? Co a s jak velkou historickou pravděpodobností můžeme říci o Ježíšových slovech, skutcích a osudu? Jak on projevoval identitu své osoby? Na základě čeho v něm byl objeven Mesiáš, jediný Syn Otcův a Pán (s. 13)?

Obsah těchto otázek se pro našeho autora stal pracovní hypotézou, pro niž hledá oporu a vysvětlení v materiálu historie. Dělá to ve třech kapitolách své knihy: první – „Etapy a proudy výzkumu pramenů a Ježíšových dějin“; druhá – „Prameny“; třetí – „Ježíšova kristologie“.

První část je prezentací dějin historických výzkumů o Ježíšovi. Máme zde pověry na straně vědy i lidí, kteří v novověkých kulturních dějinách používali různorodé formy a kritéria historické a literární kritiky pro analýzu pramenů a Ježíšova života. S použitím metody *du longue retour* (P. Ricoeur) rozlišuje autor tři etapy historického bádání o Ježíšovi – období *Leben-Jesu-Forschung*; *Formgeschichte* a reakce: „opakovaná otázka“ po historickém Ježíšovi; *Třetí hledání* (Third Quest). Z autorových analýz vyplývá, že kriticismus období *Leben-Jesu-Forschung* korespondoval s vysoce nekritickým přístupem k tradici církve; kdežto na etapě *Formgeschichte* přílišná literárně-kritická horlivost umožnila relativizaci téměř všech faktů z Ježíšova života. V tomto období došlo k prohloubení teologicko-biblické reflexe, avšak se zanedbáním zkoumání Ježíšova prostředí – *Sitz im Leben*. Pro třetí etapu je příznačný sociologismus a novopozitivismus v teorii poznání (E. P. Sanders, J. D. Crossan, G. Theissen). V tomto pro nás časově nejbližším období je zavrhováno každé tajemství v pozemském životě Ježíšově. Děje se tak ve jménu těchto důvodů: při jeho vytváření a rozvoji hrály roli motivace antisemitské a nevědecké, v potaz byly vzaty nesprávné exegetické motivy.

V druhé části své práce proto autor znova sahá k pramenům o Ježíšovi. Novým způsobem čerpá z exegeze, filologie, historie, starověké archeologie, biblické teologie a patrologie. Tento široký vějíř pramenů a nástrojů dovoluje autorovi nově přečíst prameny víry v Ježíše Krista. Autor čtenáři umožňuje sledovat vývoj a stav historických a exegetických poznatků o nekřesťanských dokumentech a evangeliích ve světle současných vý-

zkumů. To autorovi umožňuje rozvát jak fundamentalistické iluze, tak i fatalistický skepticismus hledání Ježíše dějin. S velikou dávkou odbornosti autor ukazuje, jak lze díky vypracovaným kritériím a pravidlům (jako je kritérium nutného vysvětlení, rozdílu a kontinuity, pravidlo důvěry, ikonicity Ježíšova obrazu) zachytit v pramenech Ježíšovo tajemství a v něm prosvítání božské identity Ježíšovy osoby.

V třetí, nejdůležitější části autor rekonstruuje prvky Ježíšových dějin – znamení, stop jeho tajemství, které je poznamenalo. Optikou nejnovějších výzkumů autor analyzuje podstatné prvky Ježíšovy kristologie, sahá ke kořenům kristologie – a ty jsou obsaženy v Ježíšově postoji vyjádřeném ve zvolání *Abba*, vůči učedníkům pak v titulu Syn člověka, v nařčení z rouhání, ve smyslu jeho smrti za nás, v jeho vztahu k ženám a etické nauce, ve znameních, která Ježíš považoval za zázračná. Skrze tyto prvky Ježíš aktualizoval poselství Božího království a přinášel spásu, dal život za mnohé a zjevil nový vztah k Bohu, jehož nazýval Otcem. Tyto všechny prvky pospolu ukazují, že Ježíšova osoba nemá obdoby ani v židovském ani v pohanském soudobém světě. To umožňuje zachovat kritérium rozdílnosti a v něm spatřit známky historické pravděpodobnosti – tajemství Ježíše, ve kterém se zjevuje jeho božská identita.

P. Henryk Seweryniak se ve své knize omezuje pouze na problematiku Ježíšových dějin a kristologie, proto se nezabývá otázkou zmrtvýchvstání.

Svou publikací Henryk Seweryniak poskytl polské fundamentální teologii neobyčejně cenný návrh a v něm pokus o nové odhalení Ježíšova tajemství – ob-

jevení Ježíšových dějin, historie, v níž zanechal stopu věčnosti.

Józef Kulisz
(překlad Walerian Bugel)

MARTIN WEIS:
JIHOČESKÉ AVE

(Praha, Arista, 2001. 151 s.)

Pod tímto názvem vydal v r. 2001 v nakladatelství Arista ThDr. Martin Weis svého duchovního průvodce po poutních místech českobudějovického biskupství. Před čtenářem zde defilují známé i méně známé poutní chrámy: Křemešník, Klokoty, Sepekov, piaristický klášter v Českých Budějovicích, Dobrá Voda u Nových Hradů aj. Kniha není ale jenom „průvodcem“, i když duchovním, autor zde skvělým způsobem předkládá barokní spiritualitu a mentalitu, neboť absolutní většina těchto poutních míst vznikla v baroku. Nejedná se přitom pouze o barokní legendy vztahující se k místům údajných mariánských zjevení nebo k posvátným obrazům, jak velkou část jich zaznamenal ve svých *Miscellaneích* Bohuslav Balbín, ale o vystižení ducha 17. a 18. století, jenž inspiroval naše předky k namáhavému a často strastiplnému putování na svatá místa spjatá zejména s mariánskou úctou. Pro současného člověka, uvažujícího racionalisticky, jemuž moderní technika všemožně usnadňuje život, je něco takového na první pohled už vzdálené a těžko pochopitelné. Jenže omyl, zdání klame! Už několik desetiletí přetrvává zejména u mladé generace věřících *sui generis* „renesance pěších poutí“. Mládež

se nespokojuje s pohodlnými autobusovými zájezdy, vydávanými za pouť. V jejím podvědomí přežívá něco z barokní mentality: pouť znamená oběť. Jít na pouť k P. Marii Klokotské nebo Římovské znamená něco pro to obětovat, přinejmenším tělesnou námahu. Tak chápal věřící lid v baroku poutě, což je v mnohém inspiroující také pro nás, lidi 21. století, zbytnělé a zpohodlnělé v důsledku vědeckotechnického rozvoje a orientace pouze k dočasným pozemským hodnotám, prezentované nej-různějšími -ismy 19. a 20. stol.

Tento duch baroka není výlučně jenom katolický. K baroku nepatří jenom Balbín, Pešina a Šteyer, ale i Komenský a Stránský. Stěží se dá z naší provenience nalézt něco typičtějšího pro barokní mystiku než Komenského *Labyrint*. Baroko je celá jedna epocha dějin a jako taková má své klady i zápory. Ovzduší převládající vzájemné náboženské intolerance patří nepochybně k těm záporným stránkám, nicméně dr. Weis poukazuje na jednu z těch kladných, o nichž se v učebnicích dějepisu mluví mnohem méně: obětavý náboženský entuziasmus snoubící se se smyslem pro estetickou krásu nevšední hodnoty. Proto jeho kniha znamená podstatně více než jenom průvodce po poutních svatyních a jejich pamětihodnostech.

Radomír Malý

MILAN KLAPETEK (ED.):
EVROPA MEZI VĚDOU A VÍROU.
HLEDÁNÍ NOVÉ KONFIGURACE

(Brno: VUT – Centrum vzdělávání a poradenství, 2001. 222 s. ISBN 80-214-1865-6)

Promyšlení vztahu přírodních věd a teologie (víry) je v současné době jedním z prvořadých úkolů badatelů obou stran. Nikoli jako vzájemné posměšky nebo nekompetentní zásahy odborníka v jednom oboru do oblasti oboru jiného, kterému obvykle ani nerozumí, ale jako hledání samotných možností a metodiky společného dialogu a porozumění. Zde je třeba konstatovat, že na českém knižním trhu je hodnotných publikací tohoto druhu stále nedostatek. Proto je třeba ocenit sborník *Evropa mezi vědou a vírou*, který vyšel v rámci grantu Templetonovy nadace podporující dialog vědy a víry a který se snaží přinést nové podněty pro dialog přírodních věd a teologie.

Kniha působí navenek velmi dobře a zajímavě. Již při prvním prolistování však neunikne skutečnost, že je sborník poměrně heterogenní. Najdeme tam články zabývající se vztahem vědy a víry obecně (např. Funda, Hořejší, Klapetek, Popescu...), texty zaměřené na nějaký konkrétní problém (např. Krempaský, Langer, Pantůček...), církevní dokument i zvláštní sbírku textů nevědeckých, u kterých sestavovatel asi doufal, že doplní sborník do komplexnější a zajímavější podoby. Tuto tematickou heterogenost lze pochopit, neboť, pokud jsem z úvodu správně pochopil, jde o sborník ze dvou seminářů pořádaných v rámci grantového projektu *Evropa mezi vědou a vírou* na VUT v Brně. To, co ale působí rušivěji, je velmi rozdílná úroveň zpracování jed-

notlivých příspěvků: od dvoustránkového textu V. Kolaříka, který má ráz jednoduché úvahy až po mnohastránkové náročnější texty, které předpokládají jisté odborné znalosti (příkladem může být text Z. Pospíšila nebo M. Mikuláška). Tato skutečnost vzbuzuje určitou skepsi ohledně významu takto rozmanité sbírky textů. Člověk, který hledá základní vhled do současné situace dialogu přírodní vědy a víry, zde příliš mnoho podnětů nenajde. A ten, kdo se v problematice orientuje a zajímají ho některé speciálnější problémy, bude zase zklamán přílišnou jednoduchostí triviálně podaných informací řady příspěvků, které v podstatě opakují to, co lze najít např. na stránkách časopisu *Universum*. Čtenář obeznámený se základními světovými autory píšícími o této problematice (např. Barbour, Peacocke, Polkinghorne apod.), bude asi tímto sborníkem přímo zklamán.

Při vši kritice je ale třeba říci, že zvolené téma je velmi široké, nepřehledné a navíc velmi rychle se vyvíjející. Díky různým pojetím vědy, metodologie i samotného dialogu je pak příprava sborníku tohoto typu skutečně nevděčnou a obtížnou prací s nejistým výsledkem. Jak sestavovateli sborníku, tak všem ostatním, kteří se na jeho přípravě podíleli, proto patří uznání. Kritická slova by v tomto případě měla být chápána především jako snaha poučit se z chyb, které jsou v tak obtížném terénu asi nevyhnutelné.

Měl bych však i jiné výhrady, které už výše zmíněnou komplikovaností problematiky a stavu dialogu omluvitelné nejsou. Jsou to jednak nepříliš velké,

ale přesto postřehnutelné nedostatky v grafickém zpracování textů (nejednotné zpracování poznámek nebo hlaviček jednotlivých příspěvků), jednak některé obsahové nedotaženosti. V příspěvku nadepsaném „Stanoviska církvi“ například najdeme stanovisko jediné (ČBCE), které je navíc přes 30 let staré. Ještě rozpačtější působí závěr sborníku, který obsahuje zvláštní konglomerát textů. Sbírkou aforismů a citátů k tématu bych ještě chápal, ale kratičký úryvek z čarodějného žaltáře o obraně proti střelné zbraní, dosažení neviditelnosti apod. nemá žádnou zvláštní opodstatněnost. Již úvodní poznámka k němu ukazuje, že tento text byl pravděpodobně zařazen proto, aby bylo ve sborníku o vědě a víře taky „něco (lhostejno co) magického“. Ne že by magie a okultní praktiky nebyly zajímavým tématem, ale v kontextu současného dialogu vědy a víry jde spíše o věc nadbytečnou. Tento prapodivný slepenec završuje krátká povídka a první tři kapitoly Genesis.

Závěrem lze snad konstatovat, že recenzovaný sborník má svou hodnotu a jistým dílem přispívá k rozvoji dialogu vědy a víry. Především by však měl vést k zamyšlení, jak vůbec k dialogu přírodovědců s teology přistupovat. Domnívám se, že dále je třeba pokračovat nikoli zvětšováním extenze, ale naopak zintenzivňováním dialogu jak o samotném základu vztahu věda-víra, tak o některých speciálních problémech, kde se cesty přírodovědců a cesty teologů a filozofů dotýkají.

Tomáš Machula

JIŘÍ HANUŠ (ED.):

**LIDSKÁ PRÁVA. NÁROK NA OBECNOU
PLATNOST A KULTURNÍ DIFERENCIACE**

(Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2001. 140 s. Edice *Dějiny a kultura*, sv. 1. ISBN 80-85959-86-0. 129 Kč)

Sborník *Lidská práva* s podtitulem *Nárok na obecnou platnost a kulturní diferenciaci* obsahuje devět příspěvků, z nichž většina zazněla v dubnu roku 2001 na kolokviu pořádaném Centrem pro studium demokracie a kultury a Katedrou politologie Fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity. Hostem tohoto kolokvia byl německý politolog a historik Hans Maier, jehož referát je v knize otištěn na předním místě a je také vztažným bodem příspěvků ostatních.

Téma lidských práv je bezbřehé a nepřehledné, což tato zajímavá a podnětná publikace dílem reflektuje, dílem prakticky předvádí. Jednotlivé příspěvky vykazují velmi odlišná východiska a sledují rozdílné cíle a výsledkem je i přes jednotící roli úvodního příspěvku spíše soubor fragmentů než diskuse nad společným tématem. Hlavním problémem je obtížná uchopitelnost samotného termínu *lidská práva*, který v průběhu dějin získal řadu často neslučitelných obsahů. Do seznamu vágních slov, která vyjmenovává Jiří Hanuš ve svém příspěvku, by bylo proto možno zařadit i samotný titul knihy.

Obsah sousloví *lidská práva* se pohybuje mezi svým „pravým“ (ve smyslu původním, ale také napravo stojícím) významem nezadatelného a ústavně garantovaného práva jednotlivce na (negativně vymezený) svobodný prostor, ve kterém může podle svých představ usilovat o štěstí a do kterého stát není oprávněn zasahovat; a „levým“ významem práva na materiální a kulturní stat-

ky, které stát a společnost musí poskytnout. Při pohybu zprava doleva se z liberálních občanských svobod postupně stává přání, aby se všichni lidé měli dobře. Toto přání ovšem nemusí být jen prázdným sněním, může získat konkrétní podoby autoritativně řízené společnosti. Termín *právo* by v tomto případě měl být spíše nahrazen pojmem *hodnota*. Řeč už totiž není o *lidských právech*, ale spíše o *hodnotě člověka*, příp. dokonce *hodnotě života*.

Recenzovaný sborník kolísá mezi věcným popisem dějin a osudů hesla *lidská práva* a otázkou jejich aktuální platnosti, ba dokonce obecné platnosti, jak slibuje podtitul. Termín *univerzální nárok* je pokud možno ještě vágnější než termín *lidská práva* (také se dostal na seznam J. Hanuše) a kroků k jeho vyjasnění čtenář nalezne mnohem méně, než by si přál a než by mohl čekat poté, co se dozvěděl, že kolokviu předcházela seminář nad knihou H. Maiera *Jsou lidská práva univerzální?* Téma univerzality by ovšem samo vyžadovalo daleko rozsáhlejší a důkladnější filosofický a právní rozbor, než umožňuje povaha publikace.

Předobrazem zmíněného kolísání mezi historickým a aktuálním přístupem je již příspěvek H. Maiera, který se po „střízlivém uvažování“ (pochvala Petra Fialy) o historickém vývoji lidských práv a o jejich současné mnohoznačnosti zeptá: „Jak je možné tuto patovou situaci řešit? Jakým způsobem je možné prosadit univerzální uplatňování všemi (nebo alespoň mnohými) schválených lidských práv ve všech částech světa?“ (str. 25), aniž by bylo jasné, co si pod takovým univerzálním uplatňováním přesně představí. Rozpaky se mohou ještě zvýšit, když text podřízený této otázce nabádá k opuštění evropské sebestřednosti. Hlavní část příspěvku H. Maiera ovšem velmi

přehledně představuje historické i věcné váhání mezi pozitivním a negativním, resp. individuálním a kolektivním pojetím lidských práv.

Filosofická sonda Pavla Flosse je založena na paradoxním sousloví *divinizace světského* a akcentuje roli autorových oblíbených myslitelů J. A. Komenského a Mikuláše Kusánského. V závěru svého příspěvku P. Floss varuje před politickými důsledky některých filosofických tendencí 20. století, které se stavějí nepřátelsky k personalistickému pojetí člověka. Názor, že demokracie a právní stát jsou bez platnosti Všeobecné deklarace lidských práv nemyslitelné (str. 39) je přinejmenším poněkud zkratkovitý.

Petr Fiala ve svém příspěvku velmi vhodně navazuje na jednu z klíčových otázek obsažených v referátu H. Maiera, zda mohou existovat lidská práva bez občana (str. 30), a odpovídá na ni „v zásadě“ záporně (str. 50). V duchu nejlepších tradic konzervativního myšlení poukazuje na iluzornost abstraktních myšlenek, které nemají konkrétní mocenské a politické zázemí. S tím souvisí skutečnost, že argumentace lidskými právy je ve světové politice používána k rozličným politickým cílům.

Možnou zmatečnost obecných apelů na dodržování lidských práv skvěle dokládají odborně fundované a přitom náhorné příspěvky Elišky Wagnerové a Ivo Pospíšila. V prvním analyzuje předsedkyně nejvyššího soudu napětí mezi vertikálním a horizontálním pojetím lidských práv v legislativě, tedy otázku, zda lidská práva chrání občana pouze proti zásahům státu, nebo jsou aplikovatelná i na vztahy mezi jednotlivými občany. Ve druhém autor představuje spor mezi kolektivním

a individuálním pojetím práv menšin. Oba příspěvky jsou vítanou ilustrací problémů, které H. Maier představil v obecné rovině.

Jan Holzner se problematiky lidských práv dotýká jen zlehka. Pochybnost o přínosu jeho příspěvku může také vyvěrat z mimořádně křkolomného stylu, ve kterém je sepsán. Věta „kontradikce ‚realistického‘ a ‚optimistického‘ náhledu přitom produkuje zcela zásadní dopady na podstatu kritérií, aplikovatelných na komunistický areál“ (str. 74) budiž malým (odstrašujícím) příkladem.

Literárně naopak potěší zdravě skeptické zamyšlení Pavla Švandy nad duchem romantického optimismu a nad místem, které idea lidských práv zaujímá v našem vidění světa.

Vladimír Albrecht má ve svém sevršeném příspěvku „jednoznačně za to, že klíčem k novému pochopení lidských práv je *pochopit*, že lidská práva jsou *vrozená*“ (str. 123, zvýraznil V. A.). Recenzent přiznává, že myšlenku autora zcela nepochopil.

Závěrečná glosa editora sborníku J. Hanuše se zamýšlí nad slovy „zapomenutými a vágními“. Autor vyzdvihuje skutečnost, že lidská práva jsou součástí evropského kulturního dědictví podobně jako např. Bachovy kantáty.

Sborník je se sympatickým výtvarným doprovodem Karla Rechlíka slibným počinem nové edice CDK nazvané *Dějiny a kultura*. Obsahuje povětšinou jak solidní informaci a podněty k přemýšlení pro laického čtenáře, tak náměty k odborné diskusi. Obojího je zejména v oblasti politického myšlení v českých zemích třeba.

Štěpán Holub

**KOLEKTIV AUTORŮ:
POLARIZACE ČESKÉ KATOLICKÉ CÍRKVE?**

(Olomouc: Centrum Aletti, 2000. 96 s. 59 Kč. ISBN 80-86045-60-9. Edice *Studijní texty*, sv. 9)

Tento sborník příspěvků z konference, kterou pořádala Cyrilometodějská teologická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci dne 22. 6. 2000, představuje reakce teologů na současné vyhrcování napětí uvnitř církve a pokusy podrobit tuto situaci hlubší kritické reflexi.

První věc, která čtenáře zaujme při prolistování této brožury, je seznam autorů jednotlivých příspěvků. Organizátoři konference si dali záležet na tom, aby pozvali zkušené odborníky, kteří jsou schopni vidět polarizaci v rámci svého oboru s takovým nadhledem, aby se sami nestali její obětí.

Kromě úvodního pastorálně spirituálního pohledu Pavla Ambrose a reflexe nad čtenářskými dopisy od redaktora KT Václava Freie mapují další referáty spektrum základních teologických disciplín – historii (F. X. Halas, J. Šebek), liturgiku (F. Kunetka), pastorální teologii (A. Opatrný), filozofii (V. Novotný), dogmatiku (C. V. Pospíšil), morálku (J. Skoblík). Dokumenty Mezinárodní teologické komise analyzuje z hlediska přístupu k teologické pluriformitě W. Bugel.

Bez ohledu na konkrétní obor zaznívá ve všech příspěvcích tatáž základní myšlenka, vyjadřovaná jen odlišnými slovy: Různost názorů (pluralita, pluriformita) i jejich vzájemná protichůdnost (polarita, antinomie) je dobrá a tvůrčí, pokud vede k otevřenému dialogu (sporu, konfrontaci), kterým se výsledný názor posunuje vpřed. Boj za uznání vlastního názoru (fundamentalismus, pluralismus, polarizace) bez úcty a otevřenosti vůči názoru opačnému je naopak zdrojem napětí,

konfliktů a osobní i společenské destrukce. Tento přístup je však spíše věcí psychologickou než racionální. Jde o důsledek nevědomého strachu o ztrátu vlastní identity, který se projevuje zvláště u lidí osobnostně nevyzrálých (Novotný).

Autoři příspěvků se však nezabývají některými dalšími otázkami, které čtenáře v souvislosti s tímto tématem napadají: Proč právě dnes a právě u nás nabývá polarizace tak velkých rozměrů, že se jí musí speciálně zabývat Česká biskupská konference (20. 3. 2000) a že je třeba kvůli ní svolávat vědeckou konferenci? Co je třeba udělat pro to, aby věřící, kněží, teologové dovedli žít v dialogu a ne v konfliktu? Domnívám se, že tyto otázky by měly být adresovány spíše historikům, psychologům a pedagogům než teologům. Dočkáme se i na ně stejně kvalifikovaných odpovědí?

V publikaci *Polarizace české katolické církve?* se podařilo sjednotit příspěvky různorodých autorů po stránce stylistické i grafické, takže na čtenáře působí vyváženým dojmem. Množství konkrétních příkladů dává nahlédnout do pestrosti projednávaného tématu. Monotónně naopak působí opakování téměř totožné základní myšlenky všemi autory. Dalšímu pokračování této reflexe by jistě prospěla také postupná dohoda o větším sjednocení používaných pojmů. Můžeme se jen těšit, že stejně kvalitní konference a sborníky na aktuální témata budou následovat.

Pro úplnost je třeba ještě připomenout, že tématem polarizace v církvi se zabývaly také *Teologické texty* 1/2000. Jejich články sice nezabírají tak široký okruh témat jako recenzovaná knížka, čtenář, který se chce tématem zabývat hlouběji, by je však neměl přehlédnout.

Michael Martinek

**VLADIMÍR SOLOVJOV:
ČTENÍ O BOHOLIDSTVÍ**

(*Velehrad: Refugium Velehrad-Roma, 2000. 242 s. ISBN 80-86045-54-4*)

Knihu opatřil obsáhlou úvodní studií „Meditace boholidství Vladimíra Solovjova“ (s. 5–41) Pavel Ambros. V ní rozsáhle a podrobně líčí Solovjovův život, práci a docela složitý způsob myšlení, včetně jeho cesty ke Kristu. Nezapomněl ani na imponující souhrn Solovjova díla. „Můžeme se odvážit tvrdit, že obrácení se k monumentálnímu dílu a pozoruhodné, prorocky konstituované postavě Solovjova je povinností každého, kdo chce vážně uvažovat o jednotné Evropě a neopomenout skutečnost rozděleného křesťanství na tradici východní a západní“ (s. 5–6).

Na další, hlavní části knihy se svým překladem podílel Pavel Hroch. Kniha je rozdělena na dvanáct kapitol, které jsou podobně jako v originále nazvány „Úvahami“. Nemáme zde prostor uvádět obsah celého díla. Snad nám postačí alespoň načrtnout hlavní linie, kudy se myšlenkový tok každé kapitoly ubírá:

1. Důležitost náboženství v době, kdy je přehlíženo a odsuzováno socialismem a pozitivismem západní civilizace.
2. Část věnovaná budoucnosti náboženství v čase západního, zvláště německého „Kulturkampfu“. Na jedné straně kritika, na druhé straně ospravedlnování katolické církve nikoli bez pokusů ji ztotožňovat se západním materialismem, nebo ji alespoň činit zodpovědnou za jeho nouzi.
3. Lidské myšlení ve své závislosti na materii mozku. – Víra pochází z lidské potřeby věřit.
4. Svět a vesmír v celém svém bohatství.
5. Rozměr lidského myšlení.

6. Zjevení Starého zákona spolu s celým jeho budoucím doplněním.

7. Dílo Ducha svatého v křesťanském myšlení jako vnější božský svět.

8. Paradox přirozenosti v lidském myšlení.

9. Neměnnost a pomíjivost vzhledem k světu a problému zla.

10. Komplexnost stvoření odcizeného Bohu.

11.–12. Možné sjednocení všeho v Kristu.

Žádná z těchto linií, které se někdy dotýkají souvisejících nebo i vzdálenějších témat, si nečiní nárok být více než jen odrazovým můstkem k rozsáhlejšímu a důkladnějšímu studiu.

Úvodní studie i překlad významného díla vychází v rámci výzkumného záměru *Jednotná Evropa a křesťanství* ve spolupráci s Centrem Aletti.

Jiří Novotný

ANTONÍN VEDRAL:

**ŽIVOT A DÍLO KNĚZE, TEOLOGA
A SLAVISTY VOJTĚCHA TKADLČÍKA**

(*Licenciátní práce. Olomouc: CMTF UP, 2001. 105 s. + 4 přílohy a fotodokumentace*)

Vedralova práce představuje životní běh a hlavní směry badatelského zájmu profesora CMTF UP V. Tkadlčíka. Pozornost se koncentruje především na dílo filologické (hlaholské abecedarium, rekonstrukce CM bible, podíl na konstituování novocírkevně-slovanského jazyka, slovanskou liturgii a ekumenismus). Část práce teologické je postížena jen ve zkratce.

Práce je členěna do dvou obsáhlých kapitol, doplněných úvodem a závěrem, cizojazyčným resumé, bibliografií neuveřejněných prací prof. Tkadlčíka a příloha-

mi (pozoruhodná dokumentační práce). Autor se vyjadřuje srozumitelně, jednoduše, bez ambice klást do popředí hlubší otázky historicko-společenské či teologicko-spekulativní.

Těžištěm inspirace se stal autorovi bohatý archivní materiál (ještě nezpracovaná Tkadlčikova pozůstalost), osobní setkání a bohatá korespondence. Je třeba připomenout také autorovo osobní interview, které tvoří součást práce, dále seznámení s místopisem Tkadlčikových působišť a přímé zkoumání u jeho příbuzných. Úcta k osobnosti prof. Tkadlčíka je patrná a tak hluboká, že místy brání kritičtějšímu přístupu a zhodnocení. Proto základním vkladem práce zůstává sesbírání a uspořádání velkého množství materiálu a jeho prvotní typologizace.

První kapitola, připomínající kroniku, zachycující fakta bez hlubších souvislostí a širšího zařazení (především historicko-společenského a teologického), se zevrubně zabývá chronologicky uspořádaným životopisem Tkadlčíka. Jen implicitně se dovidáme něco o vlastním jádru Tkadlčikovy kněžské a teologické osobnosti (o chybějících bytí i náznacích profilu spirituálního ani nemluvě). I když autor zná Tkadlčíkův hluboký zájem teologický (srv. s. 31–33), k takové zásadnější analýze se nedopracovává, protože volí – určitě záměrně – za hlavní předmět svého bádání mimořádný Tkadlčíkův přínos jazykozpytný. Jeho tvář teologická a spirituální na odhalení teprve čeká. Nepochybně totiž teprve vyčkáváme na zatím chybějící zásadnější zhodnocení celého Tkadlčikova dramatického přelomu, prožívaného spíše bolestně tiše. Jde o zápas víry, o katolické konfesijní vyznání, o teologii a praxi s moderním ateismem, liberálními myšlenkami a o vlastní (vnitřně bohatou) katolickou obnovu, spojenou s předkon-

cilní a pokoncilní diskusí – dobře patrnou také v českém prostředí.

Důkladné zpracování Tkadlčikova filologického úsilí je rozsáhlé a podrobné, výrazně popisné, vycházející z podrobné znalosti Tkadlčikových tezí. Z práce však nevyplývá jednoznačný hlavní přínos, poněvadž zásadnější teze jsou spojovány s detailním popisem dílčích Tkadlčikových studií. Vedralův přístup můžeme nazvat shrnujícím, o syntézu se však (ve vlastním slova smyslu) nejedná. Avšak také za shrnutí je třeba vyslovit autorovi uznání, především v těch částech práce, kdy nás seznamuje se zásadními liniemi Tkadlčikova vědeckého záměru (2. kapitola). Za nejzdařilejší část lze považovat rozbor novocírkevně-slovanského jazyka české redakce Tkadlčikova hlaholského misálu (s. 61–67). Rozbor lexikální, pravopisné a fonetické stránky Tkadlčikovy práce odhaluje (se značnou mírou autenticity) svérázný a průkopnický přístup.

Práce je příkladem pečlivého přístupu k archivním pramenům. Příkladná je také práce s korespondencí, která dává celému pojednání specifický ráz a výpovědní sílu. Kde bychom očekávali zasažení do širšího kontextu, autor mlčí. Prokázal spíše schopnost analytického rozlišování zejména v detailních popisech, pomíjí širší teoretické, historické a filozofické aspekty. Chybí i zřetelněji vykrystalizovaná základní myšlenka, která by sjednotila do organičtějšího celku (poněkud nesourodě působící) jednotlivé postřehy. Zásadní vnitřní souvislost nad dílem Tkadlčikovým explicitně vyslovena nebyla.

Vedralova práce otevřela tolik potřebný retrospektivní pohled na církevně-teologické dějiny, z hlediska jednotlivých osob a životních příběhů. Pečlivé zaznamenávání typického životního stylu

komunistické éry – spojeného s vědeckým úsilím v nouzových podmínkách – otevírá cestu k zachycení celku, jakožto generační výpovědi. Takové kroky však může učinit práce, vycházející zřejmě z většího historického odstupu a po publikování prací autora typu. Je třeba ocenit houževnatost autora, osobní zaujetí a pozoruhodný příspěvek k uchování Tkadlčíkova odkazu.

Pavel Ambros

PAVEL MILKO:
DOPIS ŘEHOŘI DIVOTVŮRCI
„KDY A KOMU JSOU UŽITEČNÉ
FILOSOFICKÉ NAUKY K VÝKLADU
SVATÝCH PÍSEM – PODLE JEJICH
SVĚDECTVÍ“. ÚVOD, PŘEKLAD
A VÝKLAD

(Licenciátní práce. Olomouc: CMTF UP, 2001. 74 s. + 3 s. příloh [překlad dopisu Órigena Řehoři Divotvůrci])

Milkova práce je pronikavou patristickou studií, která přináší podstatný příspěvek k aktuální diskusi vztahu mezi teologií a filosofií. Téma práce je jednoznačně vymezené jak názvem, tak vhodně zvolenou metodou, která je upřesněna podnadpisem, poukazujícím na jednoznačně hermeneutický ráz práce.

Licenciátní práce je rozdělena do dvou kapitol, doplněných úvodem a závěrem. Přílohu tvoří překlad interpretovaného Órigenova díla. V úvodu autor vhodným způsobem zasazuje studii do širšího kontextu a prokazuje svoji širokou znalost dané problematiky. Historický a literární rámec díla je zpracován takovým způsobem, aby umožnil pochopit *Sitz im Leben* interpretovaného textu. Životopis-

ná data Órigena připravují historické pozadí Órigenova filosofického studia. Autor zná dobře celou současnou diskusi o historické autenticitě či problematičnosti antických svědectví o Órigenovi, které kriticky posuzuje a dovádí k dostatečně přesvědčivému tvrzení o jeho velké filosofické erudici (s. 17–21). Svou pozornost věnuje druhému základnímu prameni Chvalořeči Řehoře Divotvůrce. Tento „návrat k pramenům“ považuje za zcela přirozený způsob své práce, spolu s pozorností vůči současným hermeneutickým přístupům – v teologii „udomácněným“. Klíčová je třetí kapitola práce, ve které se autor věnuje interpretaci těch ukázek z Órigenova díla, které vypovídají o vztahu filosofie a teologie. Zařazuje Órigena do kontextu dějin filosofie, což mu umožňuje hlouběji ukázat na jeho pojetí vztahu filosofie a teologie v homiliích (kritika filosofie, jejich diferencující vztah, požadavek nutnosti očištění filosofie od pohanství). Interpretace textu listu je založena na jeho kritice, přesné jazykové a především teologické interpretaci pojmů a souvislostí. Předpokládá u čtenáře hlubší znalost antických literárních druhů, proto je nevysvětluje. Podobně se specificky nezaobývá zdůvodněním vlastního postupu či upřesněním kritérií, kterých implicitně užívá. Ukazuje na analogie obdobných textů, ponechává jen všeobecné odkazy na sekundární literaturu (např. pozn. 122). Práce dochází k jasnému a odůvodněnému shrnutí, kterým výstižně charakterizuje Órigenovo pojetí vztahu filosofie a teologie, s náznaky následného vlivu Órigenova myšlení pro další staletí. Autora lze charakterizovat jako pečlivého, věrného a znalého interpreta Órigenových myšlenek. Lze jen doufat, že jeho úsilí vyústí i ve vlastní propracování tohoto (nebo podobného) tématu. Práce

interpreta je k tomu prvním, důležitým krokem. Shrnutí v závěru práce (s. 65–67) je parafrází již řečeného, syntéza je lehce naznačena v podkapitole „Filosofie i důraz na duchovnost“ (s. 68–69).

Práce ukazuje na schopnost autora pracovat s prameny i sekundární literaturou v původních jazycích. Je pro svoji analytickou práci dobře připraven a prokazuje hlubokou znalost dané problematiky. Autor prokázal schopnost správného hodnocení pramenů i použití především induktivního přístupu ke zpracování svého tématu. Je třeba poděkovat autoru za otevření aktuální problematiky vztahu filosofie a teologie z hlediska patristických studií, které přinášejí do současných diskusí mnoho podnětného.

Pavel Ambros

Anotace

SCRIPTA BIOETHICA

Práce z bioetiky a hraničních oblastí teologie, medicíny, biologie, filozofie i sociologie můžete pravidelně číst na stránkách nově vydávaného čtvrtletníku *Scripta bioethica*. V časopise jsou publikované také zprávy z konferencí, diskusní příspěvky a informace o činnosti kolegů katolických lékařů.

V úvodníku prvního čísla se brněnský biskup Mons. ThLic. Vojtěch Cikrle zamýšlí nad posláním a úkoly věřícího lékaře. Vicepresident Papežské akademie Pro vita, arcibiskup Mons. Elio Sgreccia napsal exkluzivně pro *Scripta bioethica* obsáhlý článek „Umělé oplodnění a bioetika“. Podrobně pojednává z hlediska filozofického, právního i teologického o jednom z dnes již častých zákroků

reprodukční medicíny, o fertilizaci *in vitro*, pro který se vžilo populární označení „oplození ve zkumavce“. MUDr. Helena Šiprová pak připojuje několik poznámek k asistované reprodukci z hlediska lékařského. Následují tři původní práce vyučujících na Cyrilometodějské teologické fakultě v Olomouci. Doc. Ladislav Tichý, ThD. nazval své sdělení „Nemocní a nemoc v Novém zákoně“. Nový zákon vidí nemoc i situaci nemocných jako zlo, Ježíš je v kontextu s nemocí a nemocnými líčen jako ten, kdo nemocným přináší záchranu. Lékař, který dobře plní své poslání, neposkytuje službu jen nemocným, ale samotnému Ježíši Kristu. Práce doc. Ctirada V. Pospíšila, ThD. „Tajemství lidského utrpení ve světle současné teologie kříže“ je sice otištěna v angličtině, obsahuje ovšem přiměřeně podrobný souhrn v češtině a navíc bohatý poznámkový aparát. V článku „Etická problematika operativní změny pohlaví“ se doc. ThDr. Albert J. Beneš věnuje především problému transsexualitě a vyjadřuje se jako moralista také k otázce, zda je možno oddat snoubence, z nichž jeden se podrobil operativní změně pohlaví. Práce vzbudila pozornost bratislavského týdeníku Katolické noviny, před krátkou dobou v něm byl otištěn překlad zmiňovaného příspěvku ve slovenštině. Text prvního čísla nového časopisu je doplněn zprávami z mezinárodní konference katolických lékařů v Římě, kongresu o přirozeném plánování rodičovství v Miláně a symposia na téma *Humanae vitae* a lékaři, která proběhla v Salzburgu.

V druhém čísle rozebírá prof. MUDr. Augustin Svoboda, CSc., přednosta Biologického ústavu Lékařské fakulty Masarykovy univerzity v Brně, velmi aktuální problematiku klonování. P. Tomáš Holý ve svém článku analyzuje souvislosti křesťanské etiky s židovským, řeckým a římským

myšlením. Součástí čísla je také zajímavý příspěvek *PhDr. Pavla Navrátila, PhD.* o sexuální výchově (autor se inspiroval logoterapií Viktora Frankla) a úvaha *doc. ThDr. Alberta Beneše, ThD.* o tom, zda je encyklika *Humanae vitae* biblická. Přínosný je rozhovor s *doc. MUDr. Petrem Hachem, CSc.*, přednostou Embryologického ústavu I. lékařské fakulty UK v Praze, který je zároveň členem Papežské akademie Pro vita. V připravovaných číslech bude pojednáno o historii i současném stavu bioetiky, etických aspektech lékařské a zdravotnické činnosti a o eutanazii.

Před Vánoce vyšlo dvojčíslo 3–4, které je věnováno dvěma základním tématům: odkazu Hippokratova a osobnosti J. G. Mendela. Kromě základních údajů o Hippokratovi jako osobnosti a o jeho díle z pera Dr. J. Holíka obsahuje časopis zevrubné pojednání „Hippokrates v církevních dokumentech a teologických dílech“, které připravil profesor pastorální medicíny na vídeňské univerzitě a řádný člen Papežské akademie pro vita prof. G. Roth. V časopise je otištěn nejen překlad klasické Hippokratovy přísahy, ale také její moderní znění koncipované v roce 1995 skupinou amerických lékařů The Value of Life Committee a tzv. Ženevská deklarace, která z Hippokratovy přísahy vychází a byla přijata valným shromážděním Světové lékařské asociace v roce 1948.

Práce prof. A. Svobody „Johann Gregor Mendel – řeholník, kněz a přírodovědec“ je doplněna četnými fotografiemi, překladem Mendelovy autobiografie i faksimilem její části a také některými citáty ze slavnostní schůze Československé eugenické společnosti uspořádané ke stému výročí narození J. G. Mendela. Otištěný soubor se tak stává cenným příspěvkem k poznání osobnosti objevitele zákonů dědičnosti, od jehož narození

v roce 2002 uplyne 180 let. Vymezení pojmu *bioetika* a pojednání o jejím rozvoji i o výčtu pramenů, ze kterých lze čerpat poznání o etických aspektech biomedicínského výzkumu a aplikacích jeho výsledků, se v přehledném článku věnuje prof. K. Šipr. Původní příspěvek Mons. J. Laštovici z Vatikánu nese označení Jan Pavel II. a bioetika a také k němu je připojen cenný dokument: Modlitba lékařů sepsaná Svatým Otcem při příležitosti 20. kongresu Světové federace asociací katolických lékařů v Římě v Jubilejním roce 2000.

Pražský moralista doc. J. Skoblík připravil pro *Scripta bioethica* článek „O sexuální výchově, zejména dětí“ a doc. J. Beneš z Cyrilometodějské teologické fakulty UP v Olomouci odpovídá na diskusní příspěvek k jeho úvaze „Je encyklika *Humanae vitae* biblická?“ a také na aktuální dotaz k problematice mimoděložního těhotenství. To totiž dnes bývá sonograficky diagnostikováno zpravidla ještě dříve, než dojde k jeho komplikacím. Rozhovor redakci časopisu poskytl vedoucí Ústavu lékařské etiky a bioetiky Slovenské postgraduální akademie medicíny prof. J. Šoltés.

Z otištěných zpráv stojí za zmínku především informace o zřízení samostatné Fakulty bioetiky v Římě, která je součástí papežského učiliště Atheneum Pontificium Regina Apostolorum a od začátku zimního semestru akademického roku 2001/2002 nabízí bakalářské, magisterské a doktorské studijní programy. Mezi domácí události hodné pozornosti patří zejména konference s mezinárodní účastí Lékařská etika a bioetika v evropské perspektivě, která proběhne v Brně ve dnech 18.–19. 10. 2002.

Na barevné obálce je v posledním čísle Šternberská madona, která patří mezi méně známé skvosty gotického sochař-

ství. Časopis je tištěn na křídovém papíře, má barevnou obálku a rozsah 40 stran formátu B5. S ohledem na obsah i technickou kvalitu je cena časopisu příznivá (jednotlivá čísla stojí 45 Kč a celoroční předplatné včetně poštovného činí 180 Kč) Vzhledem k tomu, že jde o nový časopis, poskytujeme čtenářům i informaci, jak časopis získat: kromě knihkupectví nejspíše na adrese: *Scripta bioethica*, Míčkova 59, 614 00 Brno, e-mail scrip-

ta@volny.cz, tel/fax 05/48527262. Tamtéž je možno si zajistit také pravidelné zasílání čtvrtletníku v rámci předplatného. První číslo roku 2002 bude věnováno počátečnímu období lidského života a bude mimo jiné obsahovat pojednání přednosta Embryologického ústavu 1. lékařské fakulty UK v Praze doc. MUDr. Petra Hacha, CSc., „Kdy vzniká individuální lidský život“.

Kontaktní adresy autorů článků v tomto čísle ST:

doc. Pavel Ambros, Th.D., katedra spirituality, mezináboženského dialogu a studií křesťanského východu,
CMTF UP, Univerzitní 22, 771 11 Olomouc
Dr. Jiří Kašný, Th.D., katedra církevního a civilního práva, TF JU, Kněžská 8, 370 01 České Budějovice
Dr. Petr Mareček, Th.D., katedra biblických věd, CMTF UP, Univerzitní 22, 771 11 Olomouc
PhDr. Ludmila Muchová, Dr., katedra náboženské pedagogiky, TF JU, Kněžská 8, 370 01 České Budějovice
doc. Ctirad Václav Pospíšil, Th.D., katedra systematické teologie, CMTF UP, Univerzitní 22, 771 11 Olomouc
Mgr. Jaroslav Sýkora, Th.D., katedra biblických věd, TF JU, Kněžská 8, 370 01 České Budějovice
prof. MUDr. Květoslav Šipr, CSc., katedra systematické teologie, CMTF UP, Univerzitní 22, 771 11 Olomouc
ThLic. Martin Weis, Th.D., katedra církevních dějin a patristiky, TF JU, Kněžská 8, 370 01 České Budějovice

Príspevky pošlejte na adresu:

Studia Theologica, CMTF UP, Univerzitní 22, 771 11 Olomouc,
nebo na adresu: st@cmtfnw.upol.cz.

Finanční příspěvky na vydávání časopisu můžete posílat na účet:

191096330227/0100, variabilní symbol 6900, Komerční banka, Olomouc

K dostání na adrese:

CMTF UP, Univerzitní 22, 771 11 Olomouc
TF JU, Kněžská 8, 370 01 České Budějovice
TF TU, Kostolná 1, 814 99 Bratislava
Prodejna skript UP, Biskupské nám. 1, 771 11 Olomouc

STUDIA THEOLOGICA

Teologický časopis
Cyrilometodějské teologické fakulty Univerzity Palackého
a Teologické fakulty Jihočeské univerzity
ve spolupráci s Teologickou fakultou Trnavské univerzity

Ročník 3, číslo 4 (6 průběžně), zima 2001
Vychází čtyřikrát ročně
Reg. č. MK ČR E 11107

Vydala Univerzita Palackého v Olomouci – Cyrilometodějská teologická fakulta
v roce 2001
Biskupské nám. 1, 771 11 Olomouc, IČO 61989592

Redakční rada:

doc. Pavel Ambros, Th.D., prof. RNDr. Ladislav Csontos, PhD.,
prof. Josef Dolista, Th.D., Ph.D., Dr. Ing. Eduard Krumpolc, CSc.,
Mgr. Lenka Zajícová

Odpovědná redaktorka:
Mgr. Lenka Zajícová

Tisk Polygrafické středisko VUP Olomouc
Náklad 300 výtisků

ISSN 1212-8570